

Nr 42

Utlåtande i anledning av väckt motion om underrättelse i visst fall till part inför domstol om dom.

Första lagutskottet har behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion nr 232 i första kammaren av herr *Wallmark* (h). I motionen hemställes att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av föreskrift för domstol att, då dom avkunnas i parts frånvaro och parten ej heller närvarit vid rättegångsförhandlingen, med posten avsända ett meddelande till parten om domen och dess innehåll.

Motionen har remissbehandlats.

Motionen

Till stöd för sin hemställan anför motionären följande.

När en domstol avkunnar en dom förutsätts parterna normalt finnas tillstädes för att åhöra avkunnandet. Om de ej är närvarande — t. ex. därför att domen avkunnas först sedan ytterligare mål handlagts — får parterna hos domstolens kansli efterhöra domens innehåll. Domstolen sänder nämligen ej något meddelande härom till parterna.

I regel vållar det angivna förfaringssättet väl ingen egentlig olägenhet. Vid rättegångsförhandlingens avslutande meddelar nämligen domstolen regelmässigt om dom i målet kommer att avkunnas samma dag eller ej. I sistnämnda fall anges vilken dag den kommer att meddelas.

I mål, som rör ordningsföreseelser o. d., behöver emellertid part, som skriftligen erkänt åtalet, ej inställa sig till rättegången vare sig personligen eller genom ombud. För den som åtalats för en sådan förseelse och skriftligen erkänt densamma samt fått besked från domstolen att han därför ej behöver inställa sig kan det emellertid framstå som naturligt att han från domstolen skall få besked om det utmätta straffet. Emellertid får han — om han inte tar reda på detta genom förfrågan hos domstolen — reda på straffet först när detta skall verkställas. I regel lämnas beskedet genom att vederbörande indrivningsmyndighet sänder honom en uppmaning att betala utdömda böter.

Även om den felande erkänt sin förseelse, kan han ju önska överklaga straffmätningen. Om han i förlitande på att erhålla besked om domen dröjer härmed, förlorar han sin möjlighet att överklaga när klagotiden utgått, tre veckor efter domen. Det är därför enligt min mening önskvärt att en domstol som avkunnar en dom i parts frånvaro — i vart fall om parten ej alls varit närvarande vid rättegången — meddelar parten om domen och dess innehåll. Det synes tillräckligt att detta sker genom ett brev — eventuellt rekomm-

Bihang till riksdagens protokoll 1967. 9 saml. 1 avd. Nr 42

menderat — under den adress under vilken stämningen i målet delgivits den tilltalade.

En föreskrift av nu nämnt innehåll bör enligt min mening snarast utfärdas.

Gällande bestämmelser

Enligt rättegångsbalken (RB) gäller såväl för tvistemål som brottmål (17 kap. 9 § och 30 kap. 7 § RB) att i mål, då huvudförhandling ägt rum, överläggning skall hållas samma eller sist nästa helgfria dag och, om det kan ske, dom beslutas och avkunnas, d. v. s. muntligen tillkännages. Rätten kan emellertid förordna om anstånd med domens beslutande och avfattande. Avkunnas inte domen vid huvudförhandlingen, skall den avkunnas vid annat rättens sammanträde eller också meddelas genom att i utskrivet skick tillhandahållas på domstolens kansli. Om domen inte avkunnas i omedelbart samband med den överläggning som skall hållas efter huvudförhandlingen, skall vid huvudförhandlingen lämnas besked om tiden och sättet för domens meddelande. Beträffande tvistemål gäller vad nu sagts också då mål avgörs vid sammanträde för muntlig förberedelse. Avgörs i annat fall mål utan huvudförhandling skall meddelandet av dom ske genom att domen hålls tillgänglig i rättens kansli. Underrättelse om tiden för meddelandet skall senast samma dag avsändas till parterna. Vad här angivits om dom äger motsvarande tillämpning i fråga om slutligt beslut.

Beträffande domstolsärenden i allmänhet gäller enligt lagen den 20 december 1946 om handläggning av domstolsärenden att underrätts slutliga beslut, som ej avkunnas vid förhandling, skall meddelas genom att det hålles tillgängligt i rättens kansli. Har beslut gått emot sökanden eller annan som fört talan i ärendet, skall underrättelse om tiden för beslutets meddelande genom rättens försorg genast avsändas till honom.

Rörande domstols underrättelseplikt ges beträffande brottmål bestämmelser i kungl. kungörelsen den 6 november 1964 angående underrättelse om dom i vissa brottmål m. m. Sålunda skall, om dom meddelas angående tilltalad som är häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt, avskrift av domen samma dag sändas till föreståndaren för häktet eller styresmannen för anstalten. I stället för avskrift får sändas bevis om målets utgång såvitt rör den dömde (domsbevis) (1 §). Meddelas villkorlig dom skall underrättelse om domen enligt särskilt formulär skyndsamt tillställas den dömde med posten i rekommenderat brev eller på annat tillförlitligt sätt (6 §). Sådan underrättelse fordras dock inte, när överrätt fastställer underrätts dom. Meddelar domstol dom eller beslut i militärt brottmål, som rör ansvar för brott av krigsman, eller eljest i mål angående ansvar för ämbetsbrott och är den tilltalade icke häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt, skall

domstolen genast delge honom avskrift av domen eller beslutet (16 §). Förordnar domstol att tilltalad, som icke är häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt, skall överlämnas till sluten psykiatrisk vård skall, om den tilltalade är intagen på sjukhus av visst slag, avskrift av domen sändas till sjukvårdsläkaren.

Slutligen må anmärkas att enligt 8 § expeditionskungörelsen åtalad är fri från avgift bl. a. beträffande dom eller slutligt beslut i brottmål, dock ej i fråga om dom som underrätt enligt särskilda bestämmelser utfärdar i förenklad form.

Remissyttrandena

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från Göta hovrätt. Vidare har tillfälle att avge yttrande beretts Sveriges advokatsamfund, Föreningen Sveriges häradshövdingar och Föreningen Sveriges stadsdomare.

Motionen har tillstyrkts av *Göta hovrätt*, *advokatsamfundet* och *häradshövdingföreningen*, medan *stadsdomarföreningen* har avstyrkt bifall till densamma.

Göta hovrätt påpekar att den av motionären föreslagna underrättelse-skyldigheten uppenbarligen endast avser underrättelse till den tilltalade i brottmål samt framhåller att en tilltalad som är närvarande vid rättegången, personligen eller genom ombud, av domstolen regelmässigt får reda på vilken dag dom kommer att meddelas. Eftersom den tilltalade den angivna dagen hos domstolens kansli kan förhöra sig om domens innehåll, torde enligt hovrätten underlåtenhet att sända parten meddelande om utgången icke vålla större olägenhet.

För det fall att domstolen med stöd av 46 kap. 15 § andra stycket RB dömt till böter utan hinder av att den tilltalade har uteblivit, påpekar hovrätten att den tilltalade i dessa fall inte av domstolen får besked om dagen för domens meddelande. Detta kan enligt hovrätten få till följd att han försitter laga tid för fullföljande av talan mot domen.

Enligt hovrättens mening har den tilltalade, vare sig han närvarit vid förhandlingen eller inte och oavsett målets utgång, ett berättigat intresse att få ett skriftligt meddelande om domen. Hovrätten upplyser att den för sin del har löst denna fråga genom att alltid utan avgift sända dom till den tilltalade, därvid hovrätten i de fall då särskild skyldighet att sända dom icke förelegat stött sig på 8 § expeditionskungörelsen.

Övervägande skäl talar enligt hovrättens mening för att en bestämmelse bör införas om att i alla brottmål domstolen skall underrätta den tilltalade om utgången i målet. Detta bör för de allra flesta fallen kunna ske genom att en avskrift av domen tillställs honom eller också, i fråga om tabelldomar, genom att en underrättelse om utgången enligt särskilt formulär sändes

till den tilltalade. I båda fallen bör enligt hovrättens mening fullföljdshänvisning lämnas, men det synes onödigt att klagotidens sista dag utsättes. I fråga om förenklade domar i brottmål anser hovrätten det nu använda formuläret böra såtillvida kompletteras, att fullföljdshänvisningen bringas i överensstämmelse med vad nyss angivits.

Även *advokatsamfundet*, genom sin styrelse, påpekar att motionären åsyftar dom i brottmål. De synpunkter som motionären anlagt finner styrelsen beaktansvärda. Den tilltalade har enligt styrelsen utan tvivel berättigade anspråk på att bli underrättad om i varje fall tiden för domens meddelande i ett mot honom anhängiggjort mål. Visserligen har han upplysts om den utsatta huvudförhandlingen i målet, men därav torde han inte kunna draga några bestämda slutsatser om tidpunkten för domens meddelande, särskilt som denna inte nödvändigtvis behöver sammanfalla med dagen för huvudförhandlingen. Utan kännedom om tidpunkten för domens meddelande riskerar den tilltalade framför allt att försitta tiden för fullföljd.

Styrelsen påpekar vidare att i vid domstol anhängiga tvistemål och ärenden, vilka kan avgöras på handlingarna, skriftlig underrättelse om dagen för domens resp. beslutets meddelande samma dag skall tillställas parterna, beträffande ärenden dock endast i den mån beslutet gått sökanden emot. Underrättelsen innefattar endast upplysning om att målet eller ärendet avgjorts och att domen eller beslutet finns tillgängligt i rättens kansli men är enligt styrelsen tillräcklig för att ge part möjlighet att iakttaga vad med avseende på eventuell fullföljd kan åligga honom. Vad sålunda gäller för nu angivna mål och ärenden bör enligt styrelsens uppfattning även gälla för brottmål, varom nu är i fråga. Underrättelse om domen bör sålunda inte innehålla annat än dagen för domens meddelande samt att domen hålles tillgänglig i rättens kansli. Det får därefter ankomma på den tilltalade att hänvända sig till kansliet för att få ytterligare upplysningar.

Häradshövdingföreningen framhåller att, för de fall att den tilltalade under förundersökningen har erkänt och påföljden bedöms bli böter, en del domstolar torde underrätta den tilltalade om att han kan skicka in skriftligt erkännande och att han i så fall icke behöver inställa sig till huvudförhandlingen. Dom i brottmål kan alltså komma att meddelas, utan hinder av att den tilltalade uteblivit, i två fall: då den tilltalade uteblivit utan att lämna skriftligt erkännande, och då skriftligt erkännande lämnats. I förstnämnda fall skulle det enligt föreningen kunna sägas, att den tilltalade icke har några berättigade anspråk på att få underrättelse om domen; då han underlåtit att rätta sig efter domstolens föreskrift om inställelse kan han förmodas icke heller räkna med något besked vidare från domstolen. I det senare fallet däremot kan han ha haft anledning räkna med att få besked om domen, eftersom domstolen själv agerat och medgivit att han sluppit inställa sig.

Föreningen finner i likhet med motionären, att fara för rättsförkluster

motiverar införande av underrättelseskyldighet i brottmål, därvid någon skillnad enligt föreningens mening icke bör göras med hänsyn till skälet till den tilltalades utevaro.

Vad beträffar tvistemål, som enligt föreningen icke närmare berörs i motionens motivering men torde innefattas i själva framställningen, torde dessa i ett relativt antal färre fall än vad beträffar brottmål avgöras i parts föreningen, att märka bestämmelsen i 44 kap. 9 § RB beträffande så kallad tredskodom, då rätt till återvinningstalan föreligger. För övriga fall då mål kan avgöras utan hinder av parts utevaro kan emellertid rättsförluster komma att inträffa, om part i förväntan på besked om domen försummar att bevaka klagotiden. Motsvarande bestämmelser som för brottmål bör därför enligt föreningen gälla för tvistemål.

Stadsdomarföreningen, genom sin styrelse, anför bl. a. följande.

I och för sig kan det synas rimligt att en tilltalad, som ej inställt sig inför domstolen, erhåller underrättelse om domen mot honom. Föreskrift härom skulle emellertid för domstolarna innebära en betydande ökning av arbetsbelastningen. Styrelsen tänker då på de tusentals domar, som framförallt vid de stora rådhusrätterna avkunnas i mål om fylleri och liknande förseelser utan att den tilltalade är närvarande. Dessa domar uppsättes i tabellform och underrättelsen kan alltså inte få formen av en på samma gång, som domarna uppsättes, tagen avskrift av domen. En särskild underrättelse måste alltså utskrivas. Även om tryckta formulär kan användas medför det ett stort arbete. Domar av denna art förekommer exempelvis vid rådhusrätten i Malmö till ett antal av cirka 4 000 årligen. Skulle i alla dessa fall underrättelse ske torde det betyda att skrivpersonalen får utökas. Redan detta förhållande inger största tveksamhet i fråga om den föreslagna underrättelseplikten. Därtill kommer att, såvitt styrelsen har sig bekant, någon olägenhet av rådande system icke förmärkts. Föreligger hos den tilltalade något som helst intresse av utgången i målet torde han för övrigt regelmässigt på ett eller annat sätt taga kontakt med domstolen för att få veta denna. Trots vad nu sagts är styrelsen emellertid av den uppfattningen att det i vissa mål kan föreligga särskilda skäl att underrätta vederbörande om målets utgång. Styrelsen tror sig emellertid veta, att domstolarna i dylika fall tillställer den tilltalade ett besked om utgången i målet. Det torde kunna överlämnas åt domstolarna själva att avgöra när så bör ske. Styrelsen avstyrker alltså bifall till det i motionen framlagda förslaget.

Utskottet

I förevarande motion hemställas om föreskrift för domstol att, då dom meddelats i parts frånvaro och denne ej heller närvarit vid rättegången, med posten sända meddelande till parten om domen och dess innehåll. Förslaget avser enligt vad som framgår av motiveringen meddelande till den dömde i brottmål.

I likhet med remissinstanserna anser utskottet att de nuvarande reglerna om domstolarnas underrättelseplikt i fråga om meddelade domar inte är

helt tillfredsställande. Främst rättssäkerhetsskäl talar enligt utskottets mening för att den dömde, vare sig han närvarit vid förhandlingen eller ej, bör få ett skriftligt meddelande om domens innehåll. Detta synes som regel enklast kunna ske genom att han per post tillställs en avskrift av domen eller, i fråga om domar som utfärdas i förenklad form, en underrättelse enligt särskilt formulär.

Spörsmålet synes ha sin största betydelse för de s. k. bagatellmålen, vilka ofta kan avgöras även om den tilltalade uteblivit. Utskottet har erfarit att det inom justitiedepartementet f. n. pågår undersökningar syftande till att förenkla formerna för handläggningen av dessa mål. I det sammanhanget kommer bl. a. att övervägas reglerna om den tilltalades närvaro vid domstol och domstolarnas befattning över huvud med vissa typer av bagatellmål. Dessa frågor har uppenbarligen nära samband med domstolens ovan berörda underrättelseskyldighet. Det synes därför lämpligt att det i motionen aktualiserade spörsmålet blir beaktat under det pågående lagstiftningsarbetet.

Under hänvisning till vad ovan uttalats får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion, I: 232, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad utskottet i det föregående anført.

Stockholm den 18 oktober 1967

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Erik Svedberg (s), Hjorth (s), Ernulf (fp), Svanström (cp), Gösta Jacobsson (h) och fru Lilly Ohlsson (s);

från andra kammaren: fru Gärde Widemar (fp), herr Ekström i Björkvik (s), fru Löfqvist (s), herr Svensson i Vä (cp), fröken Bergegren (s), herrar Keijer (fp), Oskarson (h) och fru Lindekvist (s).